

norsk lektorlag

Utdanningsdirektoratet
postboks 2724 Tøyen
0608 Oslo

Oslo, 12.03.09

Høring om endring i forskrift til opplæringsloven kapittel 3 og 4 og endring i forskrift til privatskoleloven kapittel 3 og 4

Vi viser til Utdanningsdirektoratets brev av 19.12.2008 og har følgende kommentarer.

I: Innledning

Norsk Lektorlag støtter direktoratets vurderinger av at det er nødvendig med en klargjøring av begrepene som brukes i vurderingsforskriften. Ikke minst er det viktig at forskriften struktureres med et tydelig skille mellom underveisvurdering og sluttvurdering. Like viktig er et klart skille mellom vurdering av elevens faglige kompetanse og vurdering av elevens personlige utvikling. En slik rydding i begrepsbruken vil være et skritt i riktig retning for å oppnå en mest mulig faglig relevant og rettferdig individvurdering. Vi vil videre anbefale at Utdanningsdirektoratet utarbeider en liste med definisjoner av sentrale begreper som brukes i sentrale styringsdokumenter, til bruk for skoleeiere og andre aktører, slik at misforståelser forebygges.

Formalprosedyrer gir ikke nødvendigvis bedre kvalitet i vurderingen

De foreslåtte reguleringene av underveisvurderingen kan gi mer lik praksis i forhold til prosedyrer og dokumentasjon av prosedyrer. Denne likheten har en negativ konsekvens i form av økt byråkratisering av arbeidet i skolen. En sterkere formalisering av den faglige underveisvurderingen innebærer en direkte inngripen i skolens pedagogiske praksis. Norsk Lektorlag mener at dette er lite hensiktsmessig i forhold til det overordnede målet som er bedre faglig kvalitet i skolen. De foreslåtte krav til prosedyrer, og til dokumentasjon av de samme prosedyrer, gir ingen sikring av selve den faglige kvaliteten i vurderingsarbeidet. I verste fall kan utstrakte krav til dokumentasjon svekke det faglige perspektivet fordi skolens ressurser og oppmerksomhet konsentreres om å oppfylle prosedyrekrav. Et argument for strengere krav til prosedyrer og dokumentasjon er større likebehandling av elevene. Norsk Lektorlag ser at dette må ivaretas, fordi likhet for loven er en viktig side ved rettssikkerheten. Et hovedpoeng er imidlertid at både elevenes rettssikkerhet og hele vurderingssystemets legitimitet avhenger at alle elever vurderes ut fra mest mulig like faglige kriterier når man kommer til sluttresultater.

Adresse: Keysergate 5
0165 OSLO

Internettisider:
WWW.NORSKLEKTORLAG.NO

E-post:
SEKRETARIATET@NORSKLEKTORLAG.NO

Tlfnr 23 32 79 94
Faksnr. 23 32 79 90
Lederens mobtlf. 913 27 691
Generalsekretærens mobtlf. 481 71 611

Lokal variasjon sikrer ikke kvalitet

Det er lite hensiktsmessig at lokale skoleeiere i stor grad avgjør hvordan vurderingssystemet skal praktiseres. Dagens system gir svært ulik praksis ved lokalgitte eksamener og fører til stor forskjellsbehandling av elevene. Norsk Lektorlag støtter ikke de forslag som går i retning av flere lokale varianter. Vi er ikke enige i at skoleeier skal avgjøre krav til form, omfang og innhold i dokumenteringen av undervisvurdering, foreslått i § 3-16. De første rapportene som evaluerer Kunnskapsløftet, viser at flere lokale utgaver av styringsdokumenter ikke sikrer bedre kvalitet men tvert imot fører til dobbeltarbeid og økt byråkratisering.

Utdanningsdirektoratet retter i sine vurderinger liten oppmerksomhet mot den innholdsmessig kvaliteten i vurderingssystemet

Norsk Lektorlag mener at det ennå gjenstår et stort stykke arbeid for å komme nærmere en rettferdig praksis i skolens sluttvurdering. Det er meget positivt at den foreslåtte forskriften klargjør at karakterer skal baseres på kompetansemålene i fag. For den enkelte elev er det også meget viktig at alle andre elever blir vurdert like strengt i forhold til de samme kompetansemålene. Vurderingssystemet mangler mekanismer som kan hindre at det settes faglig sett urimelige karakterer så lenge de formelle prosedyrene for karakterfastsetting er i orden. Den enkelte elev har rett til å klage på egne karakterer, men ingen vil klage på en karakter som åpenbart er for mild. Elevens klagerett gir av gode grunner ingen rett til å klage dersom medelever får urimelig gode karakterer. Direktoratets forslag til forskrift synes å neglisjere den utfordringen dette innebærer. Norsk Lektorlag etterlyser bestemmelser som i større grad sikrer at den faglige sluttvurderingen er faglig korrekt og likebehandler elevene. Innføringen av Kunnskapsløftet ble i sin tid omtalt som et paradigmeskifte fra vektlegging av prosedyrer til vektlegging av læringsresultater. De foreslåtte forskriftsendringene kan i stor grad leses som ny og sterkere vektlegging av formalprosedyrer mens liten oppmerksomhet rettes mot den innholdsmessige kvaliteten på sluttvurderingen.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Samlet sett medfører forslagene en betydelig økning av krav til dokumentering og formalisering som igjen vil måtte få betydelige økonomiske og administrative konsekvenser på den enkelte skole. Ikke minst vil forslagene medføre store endringer i videregående skole der hver elev har mange faglærere og hver faglærer har mange enkeltelever.

II Struktur: Hensiktsmessigheten av å samle bestemmelsene om vurdering i grunnskolen og i videregående opplæring i ett kapittel

Den begrepsrydding som er foreslått, bidrar til mindre bruk av kryssende begreper, og Norsk Lektorlag støtter dette. Det fungerer blant annet godt at undervisvurdering, § 3-11 - § 3-16, framheves som noe annet og atskilt fra sluttvurdering, § 3-17 - §3-19, ved at dette markeres med klare overskrifter.

Forslaget om sammenslåingen til felles bestemmelser om vurdering for grunnskole og videregående opplæring trekker i motsatt retning og bidrar til mindre klarhet. Etter Norsk Lektorlags mening vil klargjøring av bestemmelsene bli bedre dersom man fortsatt skiller vurdering i grunnskolen og vurdering i videregående skole. Direktoratet peker på at bestemmelsene for grunnskolen og videregående opplæring på flere områder er likelydende. Nettopp dette er et argument for å beholde bestemmelsene i atskilte kapitler slik at de forskjeller som er der, ikke drukner i all likheten. For brukerne er det mest hensiktsmessig at bestemmelsene er sortert i forhold til det aktuelle skoleslaget.

Dette vil etter Norsk Lektorlags mening ikke svekke inntrykket av at prinsippene for vurdering i stor grad er, og skal være, like for grunnskolen og videregående opplæring, siden begge omtales i samme forskrift.

Vi vil også anbefale at man fortsatt har et eget kapittel som kun handler om voksenopplæring, både i forhold til grunnskoleopplæring og til videregående opplæring. Norsk Lektorlag mener altså at den tydeligste struktureringen ville være tre kapitler, ikke to.

Utdanningsdirektoratet legger for liten vekt på forskjellene mellom grunnskolen og videregående skole

Innledningsvis beskriver direktoratet de svakheter som finnes i dagens vurderingssystem. Her legges det stor vekt på svakhetene som er påvist i grunnskolen, og særlig på barnetrinnet. Direktoratet skriver at "det er svak vurderingskultur og vurderingspraksis i skolen". Norsk Lektorlag er ikke enig i at dette er en korrekt vurdering av tilstanden i videregående skole, og særlig ikke i studiespesialiserende program. Norsk Lektorlag mener at i fag med sentralgitt eksamen, også på ungdomstrinnet, er det opprettholdt en god vurderingskultur i skolen. Her finnes det et tolkningsfellesskap blant sensorene som bør utvikles og styrkes. Den foreslåtte formaliseringen av underveisvurderingen kan leses som et forsøk på å bedre vurderingskulturen på barnetrinnet. Virkemiddelet er imidlertid ikke tilpasset videregående skole. Vi kan heller ikke se at de foreslåtte kravene til formalisert underveisvurdering vil bedre kjerneproblemet på barnetrinnet, nemlig fravær av eksplisitte og klare faglige standarder, omtalt side to i høringsnotatet.

Karactersystemet er en viktig faktor for å opprettholde og utvikle skolens faglige vurderingskultur, og dette er bakgrunnen for at Norsk Lektorlag ønsker karakterer på lavere trinn enn 7.trinn.

Norsk Lektorlag etterlyser en grundigere analyse av hvilke ulike utfordringer som finnes innen ulike deler av skolesystemet, på barnetrinnet, på ungdomstrinnet og i videregående skolen når det gjelder vurderingskulturer og vurderingsordninger.

III: Innholdsmessige endringer for å få et klarere regelverk om vurdering

1) Retten til vurdering § 3-1

I fjerde ledd sies det at det skal være kjent og tilgjengelig for eleven hva som blir vektlagt i vurderingen av hans eller hennes kompetanse. I direktoratets kommentar går det fram at eleven skal bli gjort kjent med hva som skal til for å få de ulike karakterene, og at det ikke er nok at slik informasjon er tilgjengelig på internett. Norsk Lektorlag mener det er viktig at elevene har en slik rett.

Vi har likevel to innvendinger. For det første: Digital kompetanse er en del av grunnleggende ferdigheter i alle fag, og det kan derfor virke inkonsekvent at informasjon som er tilgjengelig på skolens nettsider ikke kan aksepteres som tilstrekkelig "gjort kjent".

For det andre: Fokus på opplæringen bør ligge på læreplanmålene, og i løpet av arbeidet med faget vil eleven gradvis få innsikt i hva læreplanmålene krever av kompetanse. Innsikt i vurderingskriteriene i et fag kommer også gjennom en gradvis prosess. En elev kan vanskelig "gjøres kjent med hva som skal til for å få de ulike karakterene" på et faglig nivå som ligger høyt over der eleven befinner seg. Å sørge for at elever kjenner og forstår vurderingskriteriene i et fag er like pedagogisk krevende som å undervise i faget. En elev vil i teoretiske fag ikke forstå hva kompetansemålene innebærer før han eller hun er nær ved å mestre de aktuelle målene. Norsk Lektorlag vil derfor anbefale at man nøyer seg med at eleven blir informert. Retten til begrunnelser både i underveisvurderingen og ved sluttvurderingen vil ivareta elevens behov for å kjenne og forstå vurderingskriteriene.

2) Tydeliggjøring av formålet i § 3-2

Forslaget til formuleringer i denne paragrafen bidrar ikke til å rydde i kryssende begreper eller tydeliggjøre forskjellen på underveisvurdering og sluttvurdering. Det individuelle, pedagogiske formålet som er felles for begge typer vurdering, kommer tydelig fram. Men det

blir underkommunisert at sluttvurderingen har en funksjon som går ut over individets behov. Sluttvurderingen skal jo også informere samfunnet både om kompetansen til den enkelte eleven og om de faglige læringsresultatene i skolen. Når det sies at underveisvurdering og sluttvurdering skal sees i sammenheng for å bedre opplæringen (bestemt form) til eleven (bestemt form) blir formålet kun knyttet til individet, og angår kun individet. Norsk Lektorlag mener at også samfunnsmessige formål bør komme fram i denne paragrafen.

3) Tydeliggjøring av grunnlaget, § 3-3, A og B

a) Norsk Lektorlag støtter prinsippet om at det er *elevens faglige kompetanse* vurdert i forhold til kompetansemålene i læreplanen som skal vurderes. Dette kommer imidlertid ikke klart fram i den foreslåtte formuleringen som ikke eksplisitt nevner kompetansen til eleven før i tredje avsnitt. Norsk Lektorlag er enig i at det eksplisitt nevnes at andre forhold, slik som elevens atferd, ikke skal trekkes inn i den faglige vurderingen. Norsk Lektorlag mener det er viktig at forskriften formuleres slik at det tydelig framgår at elevenes holdninger ikke trekkes inn det faglige vurderingsgrunnlaget slik praksis ble etter R94.

b) Norsk Lektorlag er enig i at elevens fravær ikke skal trekkes inn i vurderingen av elevens faglige sluttkompetanse, og at vurderingsgrunnlaget kun skal relateres til læreplanmålene. Konsekvensen av et slikt syn er at man erkjenner at en dyktig elev med stor fravær kan vise høyere faglig kompetanse enn en svak elev som ikke har fravær.

c) Norsk Lektorlag vil advare mot den formuleringen i tredje avsnitt som pålegger *læreren* å skaffe tilstrekkelig grunnlag for å vurdere elevens kompetanse, også ved stort fravær. En slik bestemmelse synes å gi læreren, som privatperson, hele ansvaret for å frambringe et faglig vurderingsgrunnlag. Vi minner om at det er skoleeier, og ikke den enkelte lærer, som disponerer arbeidstidsressursene i skolen, og som organiserer elevenes undervisning og prøvesituasjoner. Det sies i direktoratets kommentarer at *læreren skal strekke seg så langt* som mulig for å skaffe seg et faglig vurderingsgrunnlag. Norsk Lektorlag mener at forskriften ikke bør inneholde formuleringer som kan tolkes dit hen at læreren har en utvidet arbeidspålikt som andre arbeidstakere ikke har. Formuleringen om at eleven har rett til vurdering, også ved stort fravær, innebærer i praksis at det må skaffes vurderingsgrunnlag utenom de undervisnings- og arbeidsplaner som arbeidsgiver / skoleeier har lagt for skolen. Å lage ekstra prøver og arrangere ekstra vurderingssituasjoner for enkeltelever utenom ordinær undervisning krever egne ressurser til administrasjon slik at eleven ikke tas ut av undervisningen i andre fag for å bli vurdert i ett fag. Dersom mange elever ved en skole har et stort fravær, vil denne bestemmelsen utløse relativt store ressurser i form av lærerarbeidstid. Dersom skoleeier ikke er villig til å stille slike ressurser til disposisjon, vil læreren presses til å sette karakterer selv om han/hun mangler et faglig forsvarlig grunnlag for det. Dette vil svekke kvaliteten i hele vurderingssystemet. .

Norsk Lektorlag mener at det eksplisitt bør sies i forskriften at *vurderingsgrunnlaget skal omfatte samtlige læreplanmål i det aktuelle faget*, slik at en elev som bevisst unndrar seg vurdering i deler av læreplanmålene, ikke har rett til vurdering.

Norsk Lektorlag ber om at direktoratet gjør en mer grundig vurdering av skolens reaksjonsmuligheter ved skulk. Det er et økende problem at elever som har et stort og ureglementert fravær, likevel beholder elevstatus og rett til sluttvurdering. På dette området bør det muligens være ulike bestemmelser for grunnskolen og videregående skole. Norsk Lektorlag ber derfor om at denne bestemmelsen får en form som klargjør ansvarsforholdet mellom elev, lærer og skoleeier i forhold til å skaffe grunnlag for å vurdere kompetansen til eleven.

d) § 3-3 faget kroppsøving – elevens forutsetninger.

Dagens ordning med at elevforutsetninger trekkes inn ved vurdering i kroppsøving fungerer dårlig i grunnskolen. Årsaken er at det ikke finnes enighet om hva som er *relevante* elevforutsetninger. Norsk Lektorlag kan ikke se noen grunn til å skille mellom

ungdomsskolelever og elever i videregående når det gjelder vurdering i kroppsøving. Vi kan derfor ikke uten videre støtte noen av forslagene, verken alternativ A eller B. I prinsippet støtter vi at elevens forutsetninger trekkes inn i vurdering i kroppsøvingsfaget. Forutsetningen er at direktoratet avklarer hva som er relevante elevfortsetninger ved vurdering av hvert enkelt av de ulike kompetansemålene i læreplanen for kroppsøving. Uten en slik avklaring på nasjonalt nivå, vil vi ikke få en rettferdig vurderingspraksis i faget. Norsk Lektorlag ber om at direktoratet umiddelbart nedsetter et utvalg med mandat til å rette opp manglene i dagens vurderingssystem i kroppsøvingsfaget, slik at det bli mulig å innføre en mer rettferdig vurderingspraksis fra oppstart av skoleåret 2009/2010. Under den forutsetningen støtter vi alternativ A.

4) Formalisert halvårlig undervisningsvurdering, § 3-11

Forslaget om at faglærer hvert halvår skal gjennomføre en samtale med eleven om kompetansemåla i faget, innebærer etter Norsk Lektorlags syn en klar styrking av elevens rett til individuell faglig oppfølging, og vil kreve endret praksis. Summen av de foreslåtte tiltak vil imidlertid sprengte dagens ressursrammer.

Departementet skriver at "For videregående opplæring er dette ikke noe nytt" og viser til gjeldende forskrift § 4-5 annet ledd. Norsk Lektorlag er ikke enig i dette og mener forslaget innebærer et helt nytt prinsipp med vidtrekkende administrative og praktiske konsekvenser. Gjeldende bestemmelse sier at *skolen eller lærebedriften minst en gang hvert halvår skal gjennomfør en samtale med eleven*. Dette praktiseres i dag slik at elevens *kontaktlærer* gjennomfører samtalen på vegne av skolen. Disse samtalene dreier seg gjerne om skolemessige og sosialpedagogiske forhold, og i liten grad om vurdering av elevens utvikling i forhold til læreplanene i de ulike fagene. Årsaken til dette er at kontaktlærer kun har kompetanse i enkelte fag, og fungerer sjelden som faglærer for eleven i mer enn ett fag. Lærere som ikke har kompetanse i faget, verken kan eller bør vurdere elevenes faglige utvikling.

Forslaget til ny § 3-11 sier at *læreren* skal samtale med eleven om utviklingen i forhold til kompetansemålene i *faget*. Norsk Lektorlag leser dette som at forslaget forutsetter at den aktuelle læreren faktisk skal ha kompetanse i det aktuelle faget, og også er den samme lærer som underviser eleven i det aktuelle faget, og dermed kjenner elevens faglige utvikling. § 3-11 gir dermed eleven rett til to (korte) enetimer med hver av sine faglærere per år. Dette blir en ny rettighet.

Elevens rett til undervisningsvurdering i fag ivaretas i den praktiske skolehverdagen på følgende måter

- a) kollektivt i undervisningstimen ved at lærer demonstrerer og eksemplifiserer ulike svaralternativer på faglige problemstillinger og oppgaver, mens elevene sammenligner med egne løsningsforslag og egne prestasjoner
- b) felles individuelt gjennom korte muntlige kommentarer til enkelte elever i løpet av undervisningstimen der hele elevgruppen er til stede
- c) individuelt gjennom skriftlige tilbakemeldinger fra faglærer på elevens arbeider og prøvebesvarelser. Slike tilbakemeldinger gis også muntlig i korte, uformelle samtaler når elevene får begrunnelser for karakterer og kommentarer.

Samlet sett gir dette elevene en god undervisningsvurdering innenfor dagens ressursrammer. Direktoratets forslag innebærer at man innfører en ny ordning som vil måtte komme i tillegg til dagens praksis. Rent faglig sett vil Norsk Lektorlag vurdere slike mentor-samtaler som et ideelt tilbud til den enkelte elev. Retten til en slik samtale vil i realiteten bety rett til en "privattime" i faget. Kostnadene ved en slik ordning må derfor beregnes og budsjetteres før ordningen innføres.

I utgangspunktet kan vi gi et lite anslag:

I studiespesialiserende program har hver elev 7-8 fag per skoleår. Forslaget innebærer dermed at skolen skal planlegge for ca. 15 samtaler årlig per elev. Dette må planlegges slik at eleven ikke får et redusert undervisningsstilbud i andre fag ved at eleven trekkes ut av undervisningstimer, eller ved at lærere trekkes ut av andre elevs undervisningstimer.

Et normalt lærerårsverk i de store fellesfagene i videregående skole omfatter ansvar for 100 – 150 elever, mens lærere i fag med få timer med høy leseplikt (kroppsøving) kan undervise inntil 11 klasser á 30 elever. Dersom det settes av 30 minutter per elevsamtale, inkludert for- og etterarbeid, vil forslaget kreve mellom 100 og 150 arbeidstimer per lærerårsverk, i enkelte tilfeller mer enn 300 arbeidstimer, eller 3-7 normalarbeidsuker per årsverk.

Dersom man velger å innføre formaliserte halvårslige samtaler med undervisvurdering i fag uten at det organisatorisk og budsjettmessig legges til rette for ordningen, vil det svekke kvaliteten i skolen. Slike ordninger omtales i andre sammenhenger som "tidstyver". Norsk Lektorlag kan derfor ikke støtte forslaget slik det foreligger.

5) Elevenes egenvurdering i § 3-12

Norsk Lektorlag støtter forslaget. Det er særlig viktig at egenvurderingen tydelig er begrenset til undervisvurderingen og ikke til sluttvurderingen. Det er også viktig at forslaget begrenser elevens deltakelse til å gjelde elevens eget arbeid, og ikke kan tolkes dit hen at elever skal vurdere andre elevers arbeid.

6) Halvårsvurdering i fag, § 3-13

Forslaget om halvårsvurdering i fag i hele grunnskolen vil etter Norsk Lektorlag bidra til skarpere fokus på elevenes faglige utvikling. Det må imidlertid utvikles verktøy for felles faglige standarder i halvårsvurderingen. Det påviste fraværet av eksplisitte og klare faglige standarder på barnetrinnet kan lett videreføres i halvårsvurderingen dersom så ikke skjer. Norsk Lektorlag mener at det gradvis bør innføres formell faglig vurdering med karakterer også på mellomtrinnet.

For at eleven skal få en faglig relevant og faglig grunnlagt vurdering, kreves det at den lærer som skal vurdere eleven, selv har kompetanse i faget. Dette er ingen selvfølge i dagens skole. Norsk Lektorlag mener derfor at forskriften må stille formelle krav om at skoleeier (rektor) har ansvaret for at faglærer har kompetanse i det aktuelle faget.

7) Dokumentering av undervisvurdering, § 3-16

Norsk Lektorlag støtter ikke forslaget om at skoleeier skal avgjøre krav til form, omfang og innhold, slik det framgår av våre innledende merknader, der vi blant annet referer rapporter etter evaluering av Kunnskapsløftet. Forskriftens krav til dokumentasjon bør være presise og hindre unødvendig byråkrati. Dokumentasjonsordningene må baseres på en realistisk vurdering av hvor mye arbeidstid som skal disponeres til den gitte oppgaven. Norsk Lektorlag kan ikke se at regjeringens uttalte bekymring for tidsbruken i skolen er synlig i direktoratets høringsnotat og forslag.

Norsk Lektorlag vil advare mot å innføre nye ordninger uten at det er sannsynliggjort at ordningene samlet sett vil føre til bedre læringsresultater for elevene. Jo mer tid som kreves til dokumentering av undervisvurdering, jo mindre tid vil det bli til å drive undervisvurdering og undervisning.

8) Sluttvurdering i fag, § 3-17

Norsk Lektorlag mener at forskriften må stille formelle krav om at skoleeier (rektor) har ansvaret for at den faglærer som gjennomfører sluttvurderingen, har formell faglig kompetanse i det aktuelle faget. I første omgang bør et slikt krav knyttets til sluttvurdering med karakter, altså til eksamenskarakterer og standpunktkarakterer. Dette vil i praksis føre til at lærere som underviser i fag med avsluttende karakter, skal ha formell kompetanse i det aktuelle faget.

Norsk Lektorlag er tilfreds med at forskriften presiserer at elever som har individuell opplæringsplan, skal vurderes etter alle kompetansemålene i læreplanen for faget. På dette området har det vært mye varierende lokal praksis og forskjellsbehandling av elever.

9) Standpunkt karakterer i fag, § 3-18

Norsk Lektorlag er tilfreds med at det klargjøres at standpunkt karakter er en sluttvurdering og ikke summen eller gjennomsnittet av underveisvurderinger. Vi leser dette som at eleven derfor har mulighet til både å bedre og å svekke sin samlede kompetanse helt fram til tidspunktet for sluttvurdering. Samtidig forutsettes det at sluttvurdering i form av standpunkt karakter baseres på at faglærer har kjennskap til elevens faglige prestasjoner og utvikling over en lengre tidsperiode.

a) Til tredje ledd: Norsk Lektorlag støtter direktoratets vurdering av at det er viktig at standpunkt karakteren ikke bare avspeiler noen av kompetansemålene i faget. Norsk Lektorlag foreslår derfor at man presiserer at samtlige kompetansemål i læreplanen (§ 3-17) skal danne grunnlag for vurdering når standpunkt karakter settes. *Standpunkt karakteren må baserast på ein vurdering av den samla kompetansen eleven har i høve til alle kompetansemåla i læreplanen for faget.* På denne måten blir det tydelig at det ikke er anledning til å droppe kompetansemål.

b) Dersom elevens rett til begrunnelse innebærer en skriftlig begrunnelse, vil dette ha administrative og økonomiske kostnader. Vi viser til merknadene til § 3-11 om antall elever per lærer i videregående opplæring. Dersom sluttvurdering med skriftlig begrunnelse skal gjøres sent i skoleåret, og tett opp under eksamensavvikling, vil dette sprengte dagens rammer for arbeidstid i skolen.

c) Til sjette ledd. Norsk Lektorlag støtter endringen i bestemmelsen slik at terminkarakter i ikke lenger kan gjelde som standpunkt karakter ved avslutning av grunnskolen.

d) Bestemmelsen om varsel uten ubegrunnet opphold, §3-7, i tilfeller der det er fare for at eleven ikke kan få standpunkt karakter, er problematisk i forhold til bestemmelsene om sluttvurdering. Siden hensikten med standpunkt karakter er å uttrykke elevens måloppnåelse ved avslutningen av faget, vil den reelle faren for at eleven ikke kan få standpunkt karakter, prinsipielt ikke oppstå før mot slutten av opplæringen. Dersom eleven på det tidspunktet har stort fravær, og ikke deltar i de vurderingssituasjoner skolen har lagt opp til på det tidspunktet, vil det være liten tid til varsling. Det vil også gjenstå meget liten tid før opplæringen er slutt. Norsk Lektorlag ber om at direktoratet vurderer hvordan skolene skal kunne håndtere varslingsbestemmelsen. Kan for eksempel samtlige elever på forhånd varsles om at dersom i de ikke er til stede i den perioden skolen foretar sluttvurdering i fagene, vil skolen komme til å mangle vurderingsgrunnlag?

10) Eksamen, § 3-24

Norsk Lektorlag mener det er behov for å tydeliggjøre at eksamen skal organiseres slik at det er elevens egen kompetanse som blir vurdert. Det er viktig at eksamensordningene sikrer likebehandling av elevene, og at de lokale variantene av eksamen ikke gir noen elever fordeler som andre elever ikke får, for eksempel i form av tilgang til internett eller hjelpere. Gråsonen mellom juks og bruk av lovlige hjelpemiddel bør ikke utvides. Vi foreslår en tilføyelse i tredje ledd:

Eksamen skal organiserast slik at eleven eller privatisten kan få vist kompetansen sin i faget.
Eksamen skal organiserast slik at ein er trygg på at det er eleven eller privatisten sin eigen kompetanse som vert vurdert.

Alternativt bør det hentes inn og omskrives formuleringer fra § 3-31: *Organiseringa av eksamen må ikkje føre til at enkelte elevar eller privatistar får fordelar framfor andre.*

11) Hvem avgjør hva det skal eksamineres i ved lokal gitt eksamen, § 3-28 og § 3-29

Siste ledd i hver av disse paragrafene handler om hva elevene skal eksamineres i. Norsk Lektorlag mener at den faglige kvaliteten på eksamen må sikres ved at rollen til den eksterne sensoren styrkes. Sensorene forutsettes å være faglærere med kompetanse i faget, og det er disse som bør og kan ha kvalifiserte synspunkter på hva eleven skal vurderes i. Det er

uheldig dersom skolen, ved rektor, skal kunne overstyre sensorenes faglige vurderinger i denne saken. Det bør også understrekes at elevene skal eksamineres i kompetansemål som til sammen dekker en viss bredde i læreplanen. Vi foreslår følgende: *Sensorene avgjør kva eleven skal eksamineres i. Eksamineringa skal gi eleven høve til å syne kompetanse i så stor del av læreplanen som mogleg. Dersom det er usemje om kva eleven skal eksamineres i, er det den eksterne sensoren som avgjør.*

Det bør vidare gå klart fram av forskriften at forberedelsesdelen av eksamen ikke skal inngå i vurderingsgrunnlaget. I dagens praksis ser vi eksempler ved lokalgitt eksamen der egentlig eksaminering erstattes av at elever kun presenterer produkter fra foreberedelsestida og i liten grad eksponerer egen kompetanse under selv eksamen.

12) Hjelpemiddel ved eksamen, § 3-30

Norsk Lektorlag mener at skoleeier *ikke* skal fastsette hvilke hjelpemidler som skal tillates ved lokalgitt eksamen. Dette fører til svært ulik praksis, og dermed til stor og urimelig forskjellsbehandling av elevene. Ved eksamen skal elevene vurderes ut fra de samme nasjonale læreplaner. Eksamensresultatene blir seinere brukt i konkurranse om studieplasser og stillinger på nasjonalt nivå. Bestemmelsene om bruk av hjelpemidler bør derfor være de samme ved eksamener i hvert fag, og de bør fastsettes nasjonalt og i samråd med personer med kompetanse innen det aktuelle faget. Valg av relevante hjelpemidler til eksamen bør gjøres ut fra faglige vurderinger og relateres til kompetansemålene i det aktuelle faget, ikke ut fra politiske eller administrative vurderinger hos den enkelte skoleeier.

13) Annulering av eksamen. Fusk. § 3-36

Norsk Lektorlag støtter Utdanningsdirektoratets vurderinger, men etterlyser en grundigere behandling av temaet fusk. Direktoratet skriver at det er rektors ansvar å definere og bevise at det har forekommet fusk. Det bør da utarbeides veiledninger som viser rektorene hva direktoratet legger i begrepet. Man bør i første rekke drøfte hvordan man organiserer eksamener slik at det blir mulig å gå opp grenselinjene mellom fusk og "digital kompetanse" eller fusk og bruk av hjelpemidler utarbeidet av hjelpere. Dersom forskriften gjør det tilstrekkelig arbeidskrevende og komplisert for rektor å påvise og bevise at juks eventuelt har forekommet, vil skolene ikke ha kapasitet til å bry seg med saken. Dette vil svekke legitimiteten til eksamen og til hele vurderingssystemet.

Norsk Lektorlag registrerer at Utdanningsdirektoratet i sin kommentar kun anlegger et individuelt perspektiv på spørsmålet om rettssikkerhet og juks. Dette ser vi som en mangel ved forslaget til nye forskrift. Når et individ jukser, og på den måten oppnår et bedre vitnemål, er ikke dette en sak som kun angår individet. Juks er også en krenkelse av de andre elevenes rettigheter, fordi jukseren får fordeler som fører til en relativ verdiforringelse av de andres eksamensresultater i konkurransen om attraktive studieplasser. Norsk Lektorlag oppfordrer Utdanningsdirektoratet til å utrede hvordan man begrense mulighetene for juks til eksamen. Ikke minst gjelder dette ordningene med ukontrollerbare hjelpemidler til eksamen.

14) Vitnemål i grunnskolen. § 3-39

Norsk Lektorlag støtter forslaget om at siste halvårsvurdering/undervisningsvurdering med karakter ikke skal kunne føres opp som standpunkt-karakter i de tilfeller der det mangler grunnlag for sluttvurdering.

15) Førings av fravær § 3-40 og § 3-46

Når fraværet føres på vitnemålet, er det meget viktig at fraværsføring er korrekt, og at elevene behandles likt over hele landet. Vi vet at arbeidsgivere legger vekt på fravær når vitnemål legges fram ved jobbsøking. Førings i form av dager og timer er komplisert og gir stor forskjellsbehandling fordi elever noen dager har 3 undervisningstimer, andre dager 8. Dette gjelder særlig i videregående skole. Noen skoler omregner timer til dager, mens andre skoler omregner visse dager til timer, og mye overlates til vilkårlighet. Undervisningstimetallet

i Kunnskapsløftet er angitt i timer. Norsk Lektorlag mener at det derfor også er logisk at elevenes fravær føres som timer de har fravær fra undervisning.

16) Sentralt gitt eksamen i noen lærefag og for lærlinger § 3-51 og § 3-53

Norsk Lektorlag støtter forslaget om at eksamen skal utarbeides sentralt. Dette styrker elever og lærlingers mulighet for mest mulig lik og rettferdig faglig vurdering, og bidrar til nasjonale faglige standarder.

Norsk Lektorlag legger til grunn at forskriften til privatskoleloven skal sikre den samme kvaliteten i vurderingssystemet i private som i offentlige skoler. Våre kommentarer gjelder derfor også de relevante bestemmelsene i privatskoleloven.

Vennlig hilsen

Gro Elisabeth Paulsen (sign)
Leder
Norsk Lektorlag